

‘De bezuinigingen
treffen ons hard’

Achter de schermen bij afgeslankte vliegbasis

Met veel geraas kiest een F-16 het luchtruim. Het is vooral het geluid waarmee vliegbasis Leeuwarden bekendheid geniet in de regio. Er wordt echter niet alleen gevlogen. Met circa 1100 medewerkers staat de vliegbasis in de top 5 van grootste werkgevers van Leeuwarden. Wat gebeurt er achter allemaal achter de poort?

De vliegbasis is al decennia lang aan de Friese hoofdstad verbonden: in 1932 werd er voor het eerst vanaf een grasstrook gevlogen met zweeftoestellen. In de Tweede Wereldoorlog legden de Duitsers verharde startbanen aan en na de oorlog behield de vliegbasis de militaire functie. Momenteel zijn er twee startbanen en een ‘rondweg’ van circa 8 kilometer voor het autoverkeer.

‘Dat geluid maken we niet zomaar. We hebben een politieke opdracht en daar moeten we voor trainen,’ vat basiscommandant kolonel-vlieger Gerbe Verhaaf heel bondig samen. Op de basis zijn twee F-16 squadrons van

de Koninklijke Luchtmacht gestationeerd: het 322 squadron en het 323 squadron. Momenteel zijn dat circa dertig F-16’s. Deze eenheden, die sinds het begin van de jaren tachtig met de F-16 vliegen, hebben verschillende taken. Een van de belangrijkste is het beschermen van troepen op de grond in oorlogssituaties. Door verkenningsvluchten uit te voeren, maar ook door het aanvallen van gronddoelen. De vliegtuigen worden ingezet in conflicten elders ter wereld. Ver weg in Afghanistan, maar ook dichterbij. ‘Zo ver is Joegoslavië niet. In 1991 was ik er nog op vakantie, twee jaar later vloog ik er overheen in een F-16,’ zegt Verhaaf. ‘Dan realiseer je je hoe belangrijk een stabiele politieke situatie is.’

Ook in eigen land hebben de F-16’s een verdedigingstaak. Er staan continu twee vliegtuigen startklaar om ‘vreemde’ vliegtuigen die het Nederlandse luchtruim binnenkomen te onderscheppen en te begeleiden. Zo’n Quick Reaction Alert (QRA) komt iedere maand wel een keer voor. Het 323 squadron verzorgt internationale scholing en wapentrainingen voor F-16 piloten. Ieder jaar zijn er op de vliegbasis verschillende internationale oefeningen, zoals ‘Frisian Flag’.

Wie bij defensie gaat werken, weet dat hij of zij kan worden uitgezonden. Dat geldt voor de piloten, maar ook

voor de technici die de toestellen onderhouden en andere ondersteunende diensten. ‘We zijn al bijna twintig jaar constant bezig met uitzendingen,’ vertelt de basiscommandant. Momenteel zijn er nog vier Leeuwarder F-16’s gestationeerd in Masar-e-Sharif in Afghanistan. Vorig jaar waren er zelfs twee uitzendingen tegelijkertijd: naar Afghanistan en naar Libië.

In de tijd dat de piloten niet in het buitenland aan het werk zijn, moeten ze vooral trainen. Verhaaf: ‘Als piloot moet je kunnen lezen en schrijven met je toestel, maar je moet ook in formatie kunnen vliegen. Een piloot moet daarom verschillende trainingen doen en alle aspecten kunnen beheersen. Alles moet feilloos gaan, want als je iets verkeerd doet is het snel een kwestie van leven of dood.’

Onderhoud

Niet alleen de piloot moet continu op scherp staan, dat geldt ook voor het vliegtuig. ‘Een auto kun je nog aan de kant van de weg zetten als er wat aan mankeert, bij een vliegtuig lukt dat niet,’ zegt eerste luitenant Marcel Steenberg, hoofd van het correctieve vliegtuigonderhoud. Het onderhoudssquadron 920 is verreweg de grootste afdeling van de hele basis. Technici sleutelen voortdurend

aan de machines om ze vliegklaar te maken. In de shelters aan de rand van de startbanen waar de operationele F-16’s gereed staan, in de hangar waar de toestellen voor reparatie of regulier onderhoud naartoe gaan of in de hangar voor het fase-onderhoud. Hier worden de vliegtuigen na driehonderd vliegreuren helemaal binnenstebuiten gekeerd en nagekeken. Een klus waarmee meerdere technici tien tot twaalf weken bezig zijn.

Maar ook reparatie of het reguliere onderhoud kan even duren. Een onderdeel dat vervangen moet worden, ligt niet standaard in het magazijn, maar moet meestal worden besteld en soms zelfs nog gemaakt. Onderdelen zijn vaak moeilijk te krijgen en daarom worden ze vaak van andere toestellen gehaald die ook in onderhoud zijn. ‘Kannibaliseren’ noemen ze dat. In de hangar staat een F-16 die ‘geslachtofferd’ is voor de andere toestellen. Een blik in de – deels gestripte – cockpit laat een wirwar aan knopjes en schakelingen zien. ‘In een toestel zit zo’n zestien kilometer aan bekabeling,’ vertelt Steenberg. Een F-16 zit boordevol moderne techniek die constant wordt vernieuwd. Het toestel zelf is echter al jaren oud. De meeste F-16’s in Leeuwarden zijn van eind jaren tachtig en begin jaren negentig. ‘Je kunt alles vervangen, maar het toestel zelf blijft oud. Tijdens het vliegen staat er een

'Er blijven twee F-16 bases in Nederland nodig, alles concentreren in de andere basis Volkel kan geluidstechnisch al niet. Bovendien zitten we hier in Leeuwarden vlak bij de zee waar we veel kunnen oefenen'

Vogelman

Het onderhoudssquadron is een belangrijke schakel op de vliegbasis, maar zeker niet de enige. Op de basis zijn nog veel andere ondersteunende diensten aanwezig, zoals logistiek, beveiliging, brandweer, administratie, noem maar op. Een bijzondere functie heeft vogelman Henk, die moet voorkomen dat de vliegtuigen tijdens het stijgen of landen in botsing komen met vogels. Want dat kan funeste gevolgen hebben. Vlak voor een 'take-off' oftewel een start rijdt de vogelman in zijn auto over de baan om mogelijk aanwezige vogels weg te jagen. Dat kan door angstkreten van bepaalde vogels te laten horen bijvoorbeeld. Behalve het verjagen van de vogels is ook het beheer van het terrein een belangrijk middel om ongelukken te voorkomen. Door verschraling van het grasland rond de startbanen worden de vogels ontmoedigd om er een plekje te zoeken. De verschraling levert bovendien een veelheid aan grassen en andere kruiden op. 'Ik heb een boswachtersopleiding gehad, maar zit veel in de auto,' lacht Henk. Dagelijks rijdt hij zo 100 tot 150 kilometer, ondertussen speurend naar vogels. 'Ik hou van vogels en van de natuur,' zegt hij. Dan wijst hij op een buizerd op het hek. 'Mooi hè, maar nu moet hij even wegwezen.'

Terug naar de bebouwing, waar net een felgele SAR helikopter naar binnen wordt gereden. De SAR eenheid (Search And Rescue) oftewel het 303 squadron heeft een speciale plek binnen de vliegbasis. De basistaak van het squadron is het redden van vliegers, maar omdat dit bijna nooit nodig is, worden de helikopters ook ingezet voor

zware belasting op en dat merk je. Het onderhoud wordt steeds intensiever.' De discussie rond de vervanging van de F-16 wordt op de Leeuwarder vliegbasis dan ook met belangstelling gevolgd. Als de regering positief besluit voor de opvolger van de F-16, wordt de hele vloot overigens niet in één jaar vervangen. Dat kan wel een jaar of tien in beslag nemen, zegt basiscommandant Verhaaf. 'Tot die tijd moet je de toestellen continu up-to-date houden en zullen we meer tijd moeten steken in onderhoud en reparatie.'

FOTO: KONINKLIJKE LUCHTMACHT

patiëntenvervoer vanaf de Waddeneilanden. Daarnaast worden er reddingsacties op zee uitgevoerd voor de Kustwacht. Ook hier is de staat van het materiaal van groot belang. Niet alleen van de helikopter zelf, maar ook van de uitrusting van de bemanning. Het squadron heeft dan ook een speciale werkplaats waar het reddingsmateriaal en de speciale kleding wordt onderhouden. Jaarlijks worden er 170 tot 180 patiënten vervoerd en 40 tot 45 reddingsacties uitgevoerd. Tot 2014 blijft de SAR op vliegbasis Leeuwarden gestationeerd, daarna gaat de eenheid naar vliegbasis De Kooi bij Den Helder. Boven de deur prijkt het getal 4883 op een digitaal bord. 'Dat is het totaal aantal patiëntenvluchten dat we hebben gemaakt. Ik denk dat we de 5000 nog ruim halen voordat we hier weg zijn,' zegt commandant Majoor Roy Pijffers.

Afslanken

Het vertrek van de SAR is niet de enige afslanking van de vliegbasis. De bezuinigingen van het Ministerie van Defensie treffen de basis hard. Er waren zelfs geruchten over sluiting, maar die wijst Verhaaf resoluut van de hand. 'Er blijven twee F-16 bases in Nederland nodig, alles concentreren in de andere basis Volkel kan bijvoorbeeld geluidstechnisch al niet. Bovendien zitten we hier in Leeuwarden vlak bij de zee waar we veel kunnen oefenen.' De vliegbasis heeft ook een belangrijke regionale functie, weet Verhaaf. 'Wij horen tot de top 5 van grootste

Basiscommandant Gerbe Verhaaf

werkgevers van Leeuwarden en de top 15 van Friesland. De regio is belangrijk voor ons en wij zijn belangrijk voor de regio. Dat schept verplichtingen aan beide kanten.' De bezuinigingen gaan echter niet aan de basis voorbij. 'De Luchtmacht heeft het aantal F-16's en het aantal vliegers teruggebracht naar 68, verdeeld over de bases in Leeuwarden en Volkel. Ooit waren dat er 214. Vorig jaar hebben wij al twintig F-16 piloten op een 0-uren contract moeten zetten en in totaal moeten we terug naar zo'n achthonderd personeelsleden. Dat is ingrijpend en zorgt voor onzekerheid.'

De loyaliteit van Defensiepersoneel is echter groot, stelt Verhaaf. 'Het is hier een klein dorp,' verklaart hoofd sectie communicatie Majoor Kirsten Beek-Regnery die ons heeft rondgeleid en terugbrengt naar de poort. Net als bijna alle 1100 medewerkers is ook zij militair en loopt ze in uniform. Zij woont in Stiens, maar veel van haar collega's rouleren over de verschillende luchtmachtonderdelen en wonen elders in Nederland. 'Binnenslapers' worden ze genoemd, omdat ze door de week op de vliegbasis blijven en alleen in het weekend naar huis gaan. 'Als het hek dicht gaat, kunnen we ons nog prima redden.' •

TEKST: IDA HYLKEMA

FOTO'S: ROBERT POSTHUMUS